

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθ. Προτεραιότητας:

Αθήνα, 03-11-2017
Αρ. Πρωτ. 188583/Δ2

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 15180 Μαρούσι
Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Β. Πελώνη
Τηλέφωνο: 210-3442238

ΠΡΟΣ :

- Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπ/σης
- Σχολ. Συμβούλους Δ.Ε. (μέσω των Περιφερειακών Δ/νσεων Εκπ/σης)
- Δ/νσεις Δ.Ε.
- Εσπερινά Γενικά Λύκεια (μέσω των Δ/νσεων Δ.Ε.)

ΚΟΙΝ.:

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής
Πολιτικής (Ι.Ε.Π.)
info@iep.edu.gr

ΘΕΜΑ: Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στις Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεις του Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολ. έτος 2017 – 2018

Σχετ.: Το με αρ. πρωτ. εισ. ΥΠ.Π.Ε.Θ. 180253/24-10-2017 έγγραφο

Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (πράξη 43/19-10-2017 του Δ.Σ) σας αποστέλλουμε τις παρακάτω οδηγίες για το σχολ. έτος 2017 – 2018 για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων:

- ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (τάξεις: Α΄, Β΄, Γ΄ Εσπερινού ΓΕΛ)
- ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (τάξεις: Α΄, Β΄, Γ΄ Εσπερινού ΓΕΛ)
- ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (τάξεις: Α΄, Β΄, Γ΄ Εσπερινού ΓΕΛ)
- ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (τάξη: Β΄ Εσπερινού ΓΕΛ)
- ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΟΜΑΔΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (τάξη: Γ΄ Εσπερινού ΓΕΛ)

**ΜΑΘΗΜΑ/ΤΑΞΗ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Α΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Στην Α΄ τάξη του Εσπερινού Γενικού Λυκείου, η «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία», ως διακριτό διδακτικό αντικείμενο-κλάδος του ενιαίου μαθήματος «Ελληνική Γλώσσα», διδάσκεται δύο (2) ώρες εβδομαδιαίως σε όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους (ΦΕΚ 3202/Β/12-9-2017). Οι

ώρες αυτές διατίθενται για τη διδασκαλία κειμένων του Ξενοφώντα (κατά το α' τετράμηνο) και του Θουκυδίδη (κατά το β' τετράμηνο) (βλ. παρακάτω πίνακες) σε συνδυασμό με τις ανάγκες της γλωσσικής διδασκαλίας.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Για τη διδασκαλία του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στην Α' τάξη του Εσπερινού Γενικού Λυκείου, αξιοποιούνται:

- ✓ το εγχειρίδιο της Α' Λυκείου *Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι (Ξενοφών, Θουκυδίδης)* των Κ. Διαλησμά, Α. Δρουκόπουλου, Ε. Κουτρομπέλη, Γ. Χρυσάφη.
- ✓ το *Βιβλίο Μαθητή Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Κείμενα με παράλληλες μεταφράσεις* (διαθέσιμο και: <http://ebooks.edu.gr/new/books-pdf.php?course=DSGL-A108>)

Ως βιβλία αναφοράς προτείνονται:

- ✓ η *Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής* (Γυμνασίου-Λυκείου) του Μ. Οικονόμου,
- ✓ το *Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής* (Α', Β', Γ' Λυκείου) του Α.Β. Μουμτζάκη,
- ✓ το *Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας* (Α', Β', Γ' Γυμνασίου) της Π. Μπίλλα,
- ✓ το *Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας* (Α', Β', Γ' Γυμνασίου) των Χ. Συμεωνίδη, Γ. Ξενή κ.ά.

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

Ως διδακτέα ύλη του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας της Α' τάξης του Εσπερινού Γενικού Λυκείου ορίζεται η παρακάτω ύλη από το εγχειρίδιο *Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι (Ξενοφών, Θουκυδίδης)* των Κ. Διαλησμά, Α. Δρουκόπουλου, Ε. Κουτρομπέλη, Γ. Χρυσάφη:

1. Εισαγωγή (ως υλικό αναφοράς με επισήμανση των κύριων σημείων)

Κεφάλαιο Γ': *Ξενοφών Γρύλλου Ερχιεύς* (1. Η ζωή του - 2. Το έργο του. Ενδιαφέροντα και ιδέες).

Κεφάλαιο Β': *Θουκυδίδης Ολόρου Αλιμούσιος* (1. Η ζωή του - 2. Το έργο του. Ενδιαφέροντα και ιδέες - Μέθοδος - Η δομή του έργου. Ο χρόνος της σύνθεσής του - Γλώσσα και ύφος).

Επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο της γλωσσικής, ερμηνευτικής και ιστορικής προσέγγισης του κειμένου, η εισαγωγή δεν αποτελεί αυτοτελές τμήμα της εξεταστέας ύλης προς απομνημόνευση, αλλά αξιοποιείται: α) ως υλικό αναφοράς (με επισήμανση των κύριων σημείων) και β) ως εργαλείο αναζήτησης περαιτέρω πληροφοριών.

2. Κείμενα:

2.1 Ξενοφών, Ελληνικά, Βιβλίο Β' με βασικό θεματικό πυρήνα: Στρατιωτική υπεροχή και πολιτική κυριαρχία

ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΘΕΜΑ
I, 16-32 (από μετάφραση)	Το τέλος του Πελοποννησιακού Πολέμου
II, 1-4	
II, 16-23	Η παράδοση της Αθήνας
III, 11-16 (από μετάφραση)	Το καθεστώς των Τριάκοντα τυράννων
III, 50-56	

2.2 Θουκυδίδης, Βιβλίο Γ' με βασικό θεματικό πυρήνα: Ισχύς και δίκαιο, η «ηθική» του πολέμου

ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΘΕΜΑ
Γ', 70 (από μετάφραση)	Ο εμφύλιος πόλεμος στην Κέρκυρα
Γ', 71-74	
Τα ενδιάμεσα τμήματα Γ', 75-80 θα δοθούν περιληπτικά	
Γ', 81	
Γ', 82-83 (από μετάφραση)	Η παθολογία του πολέμου

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Όσον αφορά τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στην Α' τάξη του Εσπερινού Γενικού Λυκείου, κατ' αντιστοιχία προς την Α' τάξη του Ημερήσιου Γενικού Λυκείου, δίνεται έμφαση στην:

- I. Αναίρεση του διαχωρισμού ανάμεσα στη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας (κείμενα Ξενοφώντα, Θουκυδίδη) και στη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας (Εγχειρίδιο Γλωσσικής Διδασκαλίας) και ενοποίηση της διδασκαλίας Α.Ε. Γραμματείας και Α.Ε. Γλώσσας με στοχευμένες διδακτικές παρεμβάσεις που θα διαμορφώσει ελεύθερα ο/η εκπαιδευτικός, ανάλογα με το γνωστικό επίπεδο των μαθητών/τριών του, ξεκινώντας από το ίδιο το κείμενο στο πλαίσιο της δομολειτουργικής προσέγγισης της γλώσσας.

Η διδασκαλία των επιμέρους γραμματικοσυντακτικών φαινομένων είναι κειμενοκεντρική. Οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με την αρχαία γλώσσα μέσα από τα αρχαία κείμενα και με τρόπο διερευνητικό μαθαίνουν και εμπεδώνουν τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της γλώσσας. Κατά τη διδασκαλία ενδείκνυται οι μαθητές/τριες να φέρνουν μαζί τους και τα βιβλία αναφοράς (Γραμματική - Συντακτικό) και να τα χρησιμοποιούν, όταν και όπου χρειάζεται, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευτικός να ενημερώνει από το προηγούμενο μάθημα τους/τις μαθητές/τριες ότι στο επόμενο θα πρέπει να έχουν μαζί τους το βιβλίο είτε της γραμματικής είτε του συντακτικού, ανάλογα με το φαινόμενο που θα μελετήσουν μέσα στο κείμενο. Οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν τη σειρά διδασκαλίας των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων σε συσχετισμό με τα μελετώμενα κείμενα ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών/τριών, ενώ προτείνεται η διδασκαλία ομοειδών γραμματικοσυντακτικών φαινομένων σε σχετικά κοντινό χρόνο (π.χ. α', β' κλίση ουσιαστικών – Δευτερόκλιτα επίθετα), ώστε οι μαθητές/τριες να τα εμπεδώσουν καλύτερα.

- II. Πρακτική άσκηση των μαθητών/τριών στη *σχηματική απόδοση* –μέσω διαγραμμάτων και *κατά κώλα μεταγραφής*– των συντακτικών σχέσεων που συνδέουν μεταξύ τους τα νοηματικά υποσύνολα της περιόδου, τις φράσεις και τις λέξεις στο πλαίσιο μιας περιόδου αρχαιοελληνικού λόγου.
- III. Αξιοποίηση σχολικών βιβλίων Γραμματικής, Συντακτικού και Λεξικού (έντυπου ή ψηφιακού) στο πλαίσιο της μεταφραστικής απόπειρας μέσα στην τάξη.
- IV. Αξιοποίηση παράλληλων μεταφράσεων.
- V. Αξιοποίηση ερμηνευτικών σχολίων των κειμένων από τον/την εκπαιδευτικό και τους/τις μαθητές/τριες.

- VI. Αξιοποίηση των εισαγωγών ως υλικού αναφοράς - εργαλείου αναζήτησης πληροφοριών, στοιχείων, επισημάνσεων στο πλαίσιο της γλωσσικής, ερμηνευτικής, ιστορικής προσέγγισης του κειμένου και όχι ως εξεταστέας ύλης προς απομνημόνευση.
- VII. Αξιοποίηση παράλληλων κειμένων του ίδιου ή άλλων συγγραφέων – Ενίσχυση της διακειμενικότητας, όπου κρίνεται αναγκαίο από τον/την εκπαιδευτικό για την εμπέδωση της ύλης.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της Α.Ε. γλώσσας διδάσκονται με βάση το κείμενο που επιτρέπει την κατανόηση της λειτουργικής χρήσης τους. Αυτό σημαίνει ότι η αφόρμηση για την εξέταση ενός γραμματικού και συντακτικού φαινομένου δίνεται μέσα από το κείμενο, όπου το φαινόμενο βρίσκεται στο πραγματικό του περιβάλλον και παρέχεται η δυνατότητα κατανόησης του ρόλου και της σημασίας του.

Ειδικότερα, στην Α΄ τάξη επιδιώκεται η σύνδεση με την προηγούμενη γνώση του Γυμνασίου στο μάθημα της Α.Ε. Γλώσσας και η περαιτέρω εξοικείωση των μαθητών/τριών με τα φαινόμενα της γραμματικής και του συντακτικού, τα οποία κρίνονται απαραίτητα για την καλύτερη και πιο αποτελεσματική γνώση της γλώσσας, χωρίς επέκταση σε εξαντλητικές λεπτομέρειες· στις επόμενες τάξεις (Β΄ και Γ΄) και ειδικότερα στην Ομάδα Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών, η γλωσσική κατάρτιση των μαθητών/τριών ολοκληρώνεται με τη μελέτη σε βάθος συνθετότερων γραμματικών και συντακτικών φαινομένων.

Με δεδομένο το γεγονός ότι η γλωσσική διδασκαλία στο Λύκειο έρχεται να συμπληρώσει τη γνώση της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας που έχει αρχίσει στο Γυμνάσιο, δεν κρίνεται σκόπιμο να οριστεί επακριβώς συγκεκριμένη ύλη. Με βάση, όμως, τα προβλεπόμενα για τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας στο Γυμνάσιο και την αναδιάρθρωση και εξορθολογισμό της ύλης που συντελέστηκε από το σχολ. έτος 2016-17 και εξ., προτείνονται ενδεικτικά οι παρακάτω ενότητες (με τη μορφή επανάληψης για την Α΄ τάξη Εσπερινού Λυκείου):

1. Ουσιαστικά Α΄, Β΄ κλίσης. Επίθετα Β΄ κλίσης.
2. Ρήματα Α΄ συζυγίας, Ενεργητική - Μέση φωνή.
3. Αντωνυμίες.
4. Παραθετικά (ομαλός σχηματισμός).
5. Δομή πρότασης. Υποκείμενο ρήματος, μετοχής, απαρεμφάτου.
6. Αντικείμενο ρήματος. Ειδικό – τελικό απαρέμφατο.
7. Είδη μετοχής (με έμφαση στις επιθετικές και τις επιρρηματικές).

Ακολουθούν γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα, που είτε δεν έχουν διδαχθεί οι μαθητές/τριες στο γυμνάσιο είτε χρειάζονται περαιτέρω εμπέδωση και εμβάθυνση στην Α΄ τάξη του Εσπερινού Λυκείου:

A) Γραμματικά φαινόμενα

1. Ουσιαστικά Γ΄ κλίσης (φωνηεντόληκτα-συμφωνόληκτα, μονόθεμα-διπλόθεμα).
2. Ανώμαλα ουσιαστικά (π.χ. ναῦς, γυνή κ.λπ.).
3. Επίθετα Γ΄ κλίσης. Κλίση μετοχών.
4. Ανώμαλα παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων.
5. Κλίση συνηρημένων ρημάτων σε -άω, -έω και -όω. Σχηματισμός των άλλων χρόνων.
6. Αόριστος Β΄.

7. Παθητικός Μέλλοντας και Αόριστος Α΄.

B) Συντακτικά φαινόμενα

1. Απαρέμφατο έναρθρο και άναρθρο. Απρόσωπη σύνταξη.
2. Μετοχές: κατηγορηματική και επιρρηματική (συνημμένη και απόλυτη).
3. Ομοιόπτωτοι - Ετερόπτωτοι ονοματικοί προσδιορισμοί.
4. Επιρρηματικοί προσδιορισμοί (καθαροί, εμπρόθετοι, πλάγιες πτώσεις).
5. Παρατακτική-Υποτακτική σύνδεση.
6. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις (Είδος, εκφορά, λειτουργία).
7. Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις (Είδος, εκφορά, λειτουργία).

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

I. Διδασκαλία της εισαγωγής

Η εισαγωγή διδάσκεται πριν από τη διδασκαλία του αντίστοιχου κειμένου, αλλά γίνεται αναφορά σε αυτήν και κατά τη διδασκαλία του, με στόχο την κατανόησή του. Αποτελεί μαζί με το χρονολόγιο (το οποίο δεν είναι μέρος εξεταστέας ύλης), υλικό αναφοράς, όπου μπορεί ο/η μαθητής/τρια να βρει απαντήσεις σε ερωτήματα που τίθενται κατά τη διδασκαλία συγκεκριμένων κεφαλαίων και, κυρίως, κατά τη γενική θεώρηση των κειμένων. Ο χρόνος που θα διατεθεί για την εισαγωγή δεν πρέπει να υπερβαίνει τις δύο/τρεις (2-3) διδακτικές ώρες. Ο/η εκπαιδευτικός επισημαίνει τα κύρια σημεία δίνοντας έμφαση σε όσα κρίνει ο ίδιος/η ίδια ότι διευκολύνουν τη διδακτική διαδικασία. Οι μαθητές/τριες εξετάζονται στην ύλη της εισαγωγής, εφόσον το επιθυμεί ο/η εκπαιδευτικός, με ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου (τύπου Σ ή Λ, πολλαπλής επιλογής και αντιστοίχισης). Είναι προτιμότερο, πάντως, οι επιλεγμένες πληροφορίες των εισαγωγών να εντάσσονται σε ερωτήσεις ερμηνευτικού χαρακτήρα σχετικές με το κείμενο.

Διδακτική πρόταση: Οι μαθητές/τριες, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού, μπορούν να κατασκευάσουν, είτε ατομικά είτε στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου εργασίας, χρησιμοποιώντας ή τα παραδοσιακά μέσα εργασίας ή τις Νέες Τεχνολογίες, έναν χρονικό άξονα ή μία παρουσίαση που θα περιλαμβάνει τα βασικά γεγονότα της Αρχαίας Ιστορίας, το χρονικό διάστημα που έζησε κάθε ιστοριογράφος και τα εξιστορούμενα γεγονότα.

II. Ο ρόλος της μετάφρασης

Η ανάπτυξη της μεταφραστικής ικανότητας των μαθητών/τριών είναι ένας από τους διδακτικούς στόχους του μαθήματος. Παράλληλα με τη γλωσσική εξομάλυνση του κειμένου, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να επιχειρήσουν να το μεταφράσουν, με τη δική του/της βοήθεια, αξιολογώντας έτσι και τη μεταφραστική τους ικανότητα. Ως εναλλακτική διδακτική πρόταση για τη μετάφραση προτείνεται να αξιοποιηθούν και άλλες τεχνικές (όπως είναι η παραβολή γνωστών μεταφράσεων του κειμένου, βλ. Βιβλίο Μαθητή: *Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Κείμενα με παράλληλες μεταφράσεις*), για να εξοικειωθούν οι μαθητές/τριες με διάφορες μεταφραστικές πρακτικές που θα τους βοηθήσουν να γνωρίσουν καλύτερα και τη νεότερη γλώσσα. Οι νεοελληνικές μεταφράσεις αποτελούν χρήσιμο εργαλείο, στο οποίο μπορεί να προσφεύγει ο/η εκπαιδευτικός, όταν το κρίνει απαραίτητο, για την κατανόηση του αρχαιοελληνικού κειμένου. Παρέχονται δύο μεταφράσεις και όχι μία, προκειμένου να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες ότι η μεταφραστική διαδικασία δεν είναι μονοσήμαντη· γι' αυτό, εκκινώντας οι μεταφραστές από το ίδιο Α.Ε. κείμενο καταλήγουν σε διαφορετικό αποτέλεσμα, ανάλογα με τις μεταφραστικές επιλογές τους. Κατά

συνέπεια, η μετάφραση δεν μπορεί να είναι μια μηχανική διαδικασία απόδοσης δομών της Αρχαίας Ελληνικής με αντίστοιχες της Νέας Ελληνικής, αλλά προϋποθέτει επιλογές. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί, περιστασιακά, να επισημαίνει τέτοιες αποκλίσεις μεταξύ των δύο μεταφράσεων και να υποψιάζει τους/τις μαθητές/τριες για τους εναλλακτικούς τρόπους, με τους οποίους μια αρχαιοελληνική γλωσσική δομή μπορεί να αποδοθεί στα Νέα Ελληνικά, ξεκινώντας από τις πιο απλές περιπτώσεις, π.χ. την απόδοση μιας αιτιολογικής μετοχής άλλοτε με αιτιολογική πρόταση και άλλοτε με εμπρόθετο προσδιορισμό της αιτίας. Ασφαλώς, η διδακτική αυτή πρακτική δεν μπορεί να έχει συστηματικό χαρακτήρα, ούτε να καλύπτει το σύνολο του κειμένου, αλλά εφαρμόζεται μόνο σε επιλεγμένα από τον εκπαιδευτικό σημεία.

Προπάντων πρέπει να αποθαρρυνθεί με κάθε τρόπο η μηχανιστική απομνημόνευση της μετάφρασης. Η διδασκαλία δεν πρέπει να καταλήγει σε μία και μοναδική παγιωμένη μετάφραση του διδασκόμενου κειμένου, την οποία θα απομνημονεύουν οι μαθητές/τριες και βάσει αυτής θα αξιολογούνται.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Για όσες ενότητες προβλέπεται να διδαχθούν από μετάφραση, η διδασκαλία γίνεται σε αντιπαραβολή με το αρχαίο πρωτότυπο κείμενο, προκειμένου οι μαθητές/τριες να αντιλαμβάνονται στοιχεία (π.χ. υφολογικά) που δεν αναδεικνύονται στη μετάφραση. Για τις νέες ενότητες που προστέθηκαν από μετάφραση (π.χ. Ξενοφώντος *Ελληνικά*, I, 16-32) θα αξιοποιηθεί κατά τη διδασκαλία το Βιβλίο του Μαθητή *Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Κείμενα με παράλληλες μεταφράσεις* (<http://ebooks.edu.gr/new/books-pdf.php?course=DSGL-A108>).

III. Οδηγίες για την κατανόηση της δομής του κειμένου

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αναλύσει το διδασκόμενο κείμενο σε νοηματικές ενότητες, προκειμένου να αναδειχθούν καλύτερα, με την κατά κώλα διάταξη, η κατά παράταξη και καθ' υπόταξη σύνταξη, τα δρώντα πρόσωπα, (υποκείμενα), οι ενέργειές τους, οι διάφορες επιρρηματικές σχέσεις, οι αντιθέσεις, τα διάφορα σχήματα λόγου και να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τη δομή του αρχαίου λόγου. Αυτό μπορεί να γίνει με τη χρήση του συμβατικού πίνακα ή του ηλεκτρονικού υπολογιστή ή του διαδραστικού πίνακα, όπου υπάρχει.

Σκοπός της κατά κώλα διάταξης είναι να αναδείξει με τη μεγαλύτερη σαφήνεια τη δομή της περιόδου. Στον μακροπερίοδο λόγο των κειμένων της κλασικής εποχής, όπου το κύριο μέρος της περιόδου είναι η κύρια πρόταση, τα δευτερεύοντα μέρη της οι δευτερεύουσες (επιρρηματικές) προτάσεις, ως προϋποθέσεις για την κύρια πρόταση, και τα τριτεύοντα, (επιρρηματικές) μετοχικές φράσεις, ο χωρισμός του συνεχούς κειμένου σε τμήματα ή κώλα (που μπορεί να είναι κύριες ή δευτερεύουσες προτάσεις, μετοχικές φράσεις, μεγάλες απαρεμφατικές εκφράσεις κ.ο.κ.), αναδεικνύει και τα δομικά συστατικά της περιόδου, αλλά και την ιεραρχική τους σχέση. Η πρακτική αυτή βοηθά στην ακριβή κατανόηση των σχέσεων των μερών, στη μετάφραση, και στην παρακολούθηση μακρών περιόδων και των στοιχείων ενός συλλογισμού. Π.χ.:

Τοιούτων δὲ ὄντων

Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ

ὅτι εἰ θούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον,

εἰδὼς ἦξει Λακεδαιμονίους

πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι

ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα.

IV. Λεξιλογικά

Οι λεξιλογικές διασαφήσεις του σχολικού βιβλίου είναι χρήσιμες για τη λεξιλογική και γραμματικο-συντακτική προσέγγιση του διδασκόμενου κειμένου, για να καταλάβει ο/η μαθητής/τρια τι και πώς μεταφράζουμε αλλά και γιατί μεταφράζουμε με τον συγκεκριμένο τρόπο τα μικροσύνολα του κειμένου. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προσθέσει εδώ και δικές του παρατηρήσεις-ασκήσεις, για να φέρει στην επιφάνεια λεπτομέρειες της μετάφρασης. Ακόμη, μπορεί να κατευθύνει τους/τις μαθητές/τριες να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικό λεξικό http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/lexicon/index.html, να αναζητούν υλικό στο διαδίκτυο ή σε σώματα κειμένων και να γράψουν δημιουργικές εργασίες, ατομικά ή ομαδικά, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης και τους στόχους διδασκαλίας.

V. Η γραμματική και συντακτική επεξεργασία του κειμένου

Η γραμματική επεξεργασία του κειμένου πρέπει να περιορίζεται μόνο στους γραμματικούς τύπους που δυσκολεύουν τους/τις μαθητές/τριες, ενώ η συντακτική επεξεργασία πρέπει να υποτάσσεται στην προσπάθεια κατανόησης του νοήματος του κειμένου. Δεν έχει αξία, επομένως, ο εξαντλητικός συντακτικός χαρακτηρισμός ακόμη και στοιχείων που είναι προφανή στους/στις μαθητές/τριες (π.χ. επιθετικοί προσδιορισμοί). Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να επιμένει, κυρίως, στους βασικούς αρμούς της κάθε περιόδου, κατευθύνοντας τους/τις μαθητές/τριες με κατάλληλες ερωτήσεις. Για να κατανοηθεί π.χ. η σχέση των δευτερευουσών προτάσεων με την κύρια σε μια περίοδο είναι χρήσιμες ερωτήσεις του τύπου: πότε / γιατί / για ποιο σκοπό κ.λπ. συμβαίνει αυτό που δηλώνεται στην κύρια πρόταση; Σε κάθε περίπτωση στόχος είναι να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τους λογικούς δεσμούς των στοιχείων της περιόδου και πώς με βάση αυτούς συγκροτείται το νόημα — και όχι ο μηχανικός χαρακτηρισμός των επιμέρους στοιχείων με τη χρήση της τεχνικής ορολογίας του συντακτικού.

VI. Γλωσσική διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας σε συνδυασμό με το αρχαίο κείμενο

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ

Σκόπιμο κρίνεται η αφορμή να προέρχεται από το αρχαίο κείμενο, η διδασκαλία δηλ. να αφορά γραμματικούς τύπους ή συντακτικά φαινόμενα που οι μαθητές/τριες συνάντησαν στο αρχαίο κείμενο και να στοχεύει στον πληρέστερο φωτισμό τους. Αυτό σημαίνει ότι η αφόρμηση για την εξέταση ενός γραμματικού και συντακτικού φαινομένου δίνεται μέσα από το κείμενο, όπου το φαινόμενο βρίσκεται στο πραγματικό του περιβάλλον και δίνεται η δυνατότητα της κατανόησης του ρόλου και της σημασίας του. Επομένως, είναι αναγκαίο να υπάρχει εκ μέρους του/της εκπαιδευτικού ένας προγραμματισμός επιλέγοντας από κείμενο σε κείμενο τα προς διδασκαλία γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα (βλ. παραπάνω ενότητα: Ειδικές επισημάνσεις για τη διδασκαλία της Α.Ε. Γλώσσας).

Στόχος πρέπει να είναι πρωτίστως η κατανόηση της δομής της Αρχαίας Ελληνικής και όχι η απομνημόνευση γραμματικών τύπων και όρων συντακτικής τεχνικής ορολογίας. Εάν σε ορισμένα σχολεία δεν έχει ολοκληρωθεί η γλωσσική διδασκαλία (μορφολογία και σύνταξη) που προβλέπεται για την Γ΄ Γυμνασίου, ο διδάσκων πρέπει πρώτα να διδάξει την ύλη που δεν έχουν διδαχθεί οι μαθητές/τριες και στη συνέχεια να προχωρήσει στην καινούρια ύλη. Σημαντική γι' αυτόν τον λόγο είναι η διαγνωστική δοκιμασία στην αρχή του έτους.

Ένας ακόμη σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας στο Λύκειο είναι η ανάπτυξη της μεταφραστικής ικανότητας των μαθητών/τριών και η συνειδητοποίηση της πορείας από τη μία μορφή γλώσσας στην άλλη. Επιδιώκεται, λοιπόν, η σύνδεση της Νέας Ελληνικής γλώσσας με την Αρχαία Ελληνική γλώσσα και μέσω αυτής η αναγωγή στο παρελθόν και η κατανόηση του ρόλου που διαδραμάτισε η γλώσσα στη διαμόρφωση της νεοελληνικής ταυτότητας.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας εντάσσεται σε ένα πρότυπο που ακολουθεί τη σύνθεση των μερών σε ένα όλο και δεν εστιάζει σε μεμονωμένα φαινόμενα.

Η διδασκαλία της Α.Ε. γλώσσας στηρίζεται στις εξής μεθοδολογικές αρχές:

- στην κειμενοκεντρική και διερευνητική-ανακαλυπτική προσέγγιση·
- στη διαδικασία προσέγγισης του κειμένου, η οποία στηρίζεται στη βασική παιδαγωγική αρχή της αυτενέργειας και της συμμετοχής του/της μαθητή/τριας·
- στη σύνδεση των τύπων και των γραμματικών φαινομένων με τη λειτουργία τους μέσα στα κειμενικά συμφραζόμενα·
- στη συγκριτική προσέγγιση της Α.Ε. με τη Ν.Ε. και τη συνειδητοποίηση της εξέλιξης της γλώσσας·
- στη χρήση ψηφιακών λεξικών και ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων (ψηφιακό σχολείο), η οποία πρέπει να είναι δημιουργική και ανακαλυπτική, ώστε να καλλιεργούνται ποικίλες δεξιότητες·
- στη χρήση των εγχειριδίων γραμματικής και συντακτικού, ως βιβλίων αναφοράς, ώστε οι μαθητές/τριες να αντιλαμβάνονται πληρέστερα τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα και να είναι σε θέση να καταρτίζουν πίνακες·
- στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, κατά την οποία η ανακάλυψη και η εμπέδωση γίνεται σε ομάδες με φύλλα εργασίας.

VII. Ερμηνεία – Σχολιασμός του κειμένου

Αναφορικά με την ερμηνεία του κειμένου, να δίνεται έμφαση στην ιδεολογική (και μέσω των γλωσσικών επιλογών) τοποθέτηση των ιστορικών συγγραφέων, να συνεξετάζεται η γλώσσα και το περιεχόμενο (σχέση σημαίνοντος και σημαινόμενου), να επισημαίνονται οι διαφορές ανάμεσα στην περιγραφική εξιστόρηση του Ξενοφώντα (με αναφορές στο κείμενο) και στην αιτιοκρατική ερμηνευτική ιστορική προσέγγιση του Θουκυδίδη (με κειμενικές αναφορές, επίσης). Αξιοποιούνται προς αυτή την κατεύθυνση τα ερμηνευτικά σχόλια, οι χάρτες, οι φωτογραφίες του σχολικού βιβλίου. Είναι σημαντικό οι μαθητές/τριες να μάθουν να σχολιάζουν με τρόπο τεκμηριωμένο, είτε προφορικά είτε γραπτά, το κείμενο με αναφορές σε αυτό το ίδιο.

VIII. Διακειμενικότητα-Ερευνητικές/Δημιουργικές εργασίες

Με βάση την αναδιάρθρωση και τον εξορθολογισμό της ύλης του μαθήματος, κρίνεται εφικτή πλέον η ανάθεση και η εκπόνηση από τους/τις μαθητές/τριες διαθεματικών εργασιών, ατομικά ή κατά προτίμηση σε ομάδες. Στόχος της δραστηριότητας αυτής, στο πλαίσιο του ίδιου του μαθήματος ή των δημιουργικών εργασιών (άρθρο 8 του Π.Δ. 46/2016), είναι οι μαθητές/τριες να ασχοληθούν πιο συστηματικά με σημαντικά θέματα που τους/τις απασχόλησαν κατά την ανάγνωση των κειμένων. Ενδεικτικά αναφέρονται:

1. να διαβάσουν παράλληλα κείμενα, ώστε οι μαθητές/τριες με συγκριτική ανάγνωση να ασκήσουν την κριτική τους σκέψη (με θέμα π.χ. τις συνέπειες του Πελοποννησιακού πολέμου και τη σύγκριση με τις εμφύλιες διαμάχες που εκδηλώθηκαν μεταξύ των Ελλήνων κατά τη νεότερη ελληνική ιστορία). Η επιλογή παράλληλων κειμένων επαφίεται στην κρίση του διδάσκοντος/της διδάσκουσας σύμφωνα με τις ανάγκες του μαθήματος και το επίπεδο των μαθητών/τριών του,
2. να συγκεντρώσουν στοιχεία από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μουσεία, κ.τ.λ., και να συνθέσουν μια παρουσίαση που θα συζητηθεί μέσα στην τάξη (με θέμα π.χ. τις στρατιωτικές τακτικές της αρχαιότητας ή την αθηναϊκή τριήρη και την εξέλιξη του πολεμικού πλοίου μέχρι σήμερα),
3. να αποδώσουν με θεατρικό ή κινηματογραφικό τρόπο γεγονότα (π.χ. τη δίκη του Θηραμένη).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση ακολουθεί όσα περιλαμβάνονται στο γενικό μέρος του Προγράμματος Σπουδών (Π.Σ.), που αφορά συνολικά την αξιολόγηση του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Λύκειο, και είναι σύμφωνη με το Π.Δ. αξιολόγησης (Π.Δ. 46/2016, ΦΕΚ 74/Α/22-4-2016), όπως αυτό τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 8/2017 (ΦΕΚ 15/Α/10-2-2017, άρθρο 1, περ. Ι) και καθορίζεται ως εξής:

«Για την εξέταση της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στην Α΄ τάξη Ημερήσιου και στις Α΄ και Β΄ τάξεις Εσπερινού Γενικού Λυκείου, δίνεται στους μαθητές σε φωτοαντίγραφο: α) απόσπασμα κειμένου, διδαγμένου από το πρωτότυπο, 12-20 στίχων, με νοηματική συνοχή, β) απόσπασμα κειμένου, διδαγμένου από μετάφραση, και ζητείται από αυτούς:

α) να μεταφράσουν στη Νέα Ελληνική ένα τμήμα του πρωτότυπου κειμένου οκτώ έως δέκα (8-10) στίχων.

β) να απαντήσουν σε:

i. τρεις (3) ερωτήσεις ερμηνευτικές που μπορεί να αναφέρονται σε ιδέες, αξίες, προβλήματα, στη στάση, στο ήθος ή στον χαρακτήρα προσώπων, στο ιστορικό, κοινωνικό, πολιτιστικό πλαίσιο της εποχής της συγγραφής του έργου, στη δομή του κειμένου, σε υφολογικά και αισθητικά θέματα. Οι δύο (2) από τις ερωτήσεις αυτές αναφέρονται στο απόσπασμα κειμένου, διδαγμένου από το πρωτότυπο, και η τρίτη στο τμήμα του διδαγμένου από μετάφραση κειμένου σε συσχέτισμό με το παραπάνω εξεταζόμενο πρωτότυπο απόσπασμα.

ii. μία (1) ερώτηση λεξιλογική-σημασιολογική που αναφέρεται στην παραγωγή και σύνθεση λέξεων της Αρχαίας Ελληνικής, σε ομόρριζες λέξεις, σε απλές ή σύνθετες, στη σύνδεση λέξεων της Αρχαίας και της Νέας Ελληνικής, στη διατήρηση ή στην αλλαγή της σημασίας τους, σε συνώνυμα και αντώνυμα κ.λπ..

iii. μία (1) ερώτηση γραμματικής .

iv. μία (1) ερώτηση συντακτικού.

v. μία (1) ερώτηση κλειστού τύπου (σωστό ή λάθος, πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης, κ.ά.) που αναφέρεται στο γραμματειακό είδος του κειμένου, στον συγγραφέα ή στο έργο του.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «iii», «iv» και «v» μπορεί να αναλύονται σε δύο (2) ισοδύναμα βαθμολογικά υποερωτήματα. Η ερώτηση υπό το στοιχείο «v» τίθεται προαιρετικά από τον/τη διδάσκοντα/ουσα. Η μετάφραση βαθμολογείται με τριάντα (30) μονάδες και καθεμιά από τις επτά (7) ερωτήσεις με δέκα (10) μονάδες. Σε περίπτωση που δεν τίθεται η ερώτηση υπό το στοιχείο «v», τότε οι 10 μονάδες της επιμερίζονται από 5 μονάδες σε καθεμιά από τις δύο ερμηνευτικές

ερωτήσεις που αναφέρονται στο πρωτότυπο δοθέν απόσπασμα, οι οποίες πλέον βαθμολογούνται με 15 μονάδες».

**ΜΑΘΗΜΑ/ΤΑΞΗ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Β΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

Για το σχολικό έτος 2017-18, όσον αφορά τις οδηγίες σχετικά με το διδακτικό αντικείμενο-κλάδο «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία» του ενιαίου μαθήματος Γενικής Παιδείας «Ελληνική Γλώσσα» της Β΄ τάξης Εσπερινού Γενικού Λυκείου, ισχύουν οι ίδιες που αναφέρονται στην εγκύκλιο του ΥΠ.Π.Ε.Θ. με αρ. [148091/Δ2/13-9-2016](#).

ΜΑΘΗΜΑ/ΤΑΞΗ: ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ Β΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Για το σχολικό έτος 2017-18, όσον αφορά τις οδηγίες σχετικά με το μάθημα Γενικής Παιδείας «Φιλοσοφία» της Β΄ τάξης Εσπερινού Γενικού Λυκείου, ισχύουν οι ίδιες που αναφέρονται στην εγκύκλιο του ΥΠ.Π.Ε.Θ. με αρ. [148091/Δ2/13-9-2016](#).

**ΜΑΘΗΜΑ/ΤΑΞΗ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

Για το σχολικό έτος 2017-18, όσον αφορά το διακριτό διδακτικό αντικείμενο-κλάδο: «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία» του ενιαίου μαθήματος Γενικής Παιδείας «Ελληνική Γλώσσα» της Γ΄ τάξης Εσπερινού Γενικού Λυκείου ισχύουν οι οδηγίες, όπως αναφέρονται στη με αρ. πρωτ. [149712/Δ2/11-09-2017](#) εγκύκλιο του ΥΠ.Π.Ε.Θ.

**ΜΑΘΗΜΑ/ΤΑΞΗ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΟΜΑΔΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

Για το σχολικό έτος 2017-2018, όσον αφορά τις οδηγίες σχετικά με το μάθημα της Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία» της Γ΄ τάξης Εσπερινού Γενικού Λυκείου, ισχύουν οι ίδιες που αναφέρονται στην εγκύκλιο του ΥΠ.Π.Ε.Θ. με αρ. [148091/Δ2/13-9-2016](#).

Γενικές επισημάνσεις

Όπως επισημαίνεται στο ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών για την Α΄ Λυκείου, το περιεχόμενο του μαθήματος “είναι ευρύτατο, καθώς περιλαμβάνει δυνάμει μια τεράστια ποικιλία προφορικών, γραπτών και υβριδικών κειμένων, τα οποία εμφανίζονται σε ψηφιακή ή/ και πολυτροπική μορφή και παράγονται είτε εντός είτε εκτός του σχολικού χώρου. Τα κείμενα λειτουργούν ως πόροι από τους οποίους μέσω της διδασκαλίας αντλούνται από τους μαθητές και τις μαθήτριες δεξιότητες σχετικές με την καλλιέργεια της γλώσσας και του γραμματισμού τους, καθώς και της στάσης τους απέναντι στη γλώσσα, τη γνώση και τον κόσμο, δεξιότητες που είναι απαραίτητες για τη διαμόρφωση των νέων ως εγγράμματων, δημοκρατικών και κριτικά σκεπτόμενων πολιτών”. Επομένως η διδασκαλία α) στηρίζεται στη μελέτη ενός ευρύτατου φάσματος κειμένων και β) αξιοποιεί συστηματικά δραστηριότητες λόγου με στόχους την ενθάρρυνση της συμμετοχής των μαθητών /τριών στη διαδικασία του μαθήματος, την ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας, τη διατύπωση εμπειριστατωμένων κρίσεων, την έκφραση αξιών και στάσεων κ.λπ.

Καθώς η γλωσσική επάρκεια κατακτάται και αναπτύσσεται σταδιακά μέσω δραστηριοτήτων και πρακτικών που λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο, η διδακτική διαδικασία πρέπει να δίνει συστηματικά στους μαθητές και στις μαθήτριες ευκαιρίες διαλόγου, κατά τη μελέτη των κειμένων, την εκπόνηση συνεργατικών δραστηριοτήτων, ατομικών εργασιών καθώς και σε συνθήκες ολομέλειας. Επομένως:

1. Η παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου αποτελεί βασικό συστατικό του γλωσσικού μαθήματος και δεν περιορίζεται στο δίωρο που έχει προβλεφθεί για τον σκοπό αυτό στην τελευταία φάση της διδασκαλίας κάθε ενότητας.
2. Η διδασκαλία του λεξιλογίου και των μορφοσυντακτικών φαινομένων δεν αποτελεί αυτοσκοπό αλλά εντάσσεται με λειτουργικό τρόπο στη διαδικασία της μελέτης συγκεκριμένων κειμένων.

Βάσει του Προγράμματος Σπουδών, το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Α΄ Λυκείου είναι πρωτίστως μάθημα στοχοκεντρικό, με στόχους γλωσσικούς και αξιακούς. Γενικός σκοπός του μαθήματος είναι “η ενδυνάμωση του γλωσσικού γραμματισμού που έχει αποκτηθεί τα προηγούμενα χρόνια σε μια κατεύθυνση περισσότερο κοινωνιοκεντρική και λιγότερο γλωσσοκεντρική”.

Διδακτέα ύλη

Για το μάθημα της Νέας Ελληνικής Γλώσσας της Α΄ τάξης Εσπερινού Γενικού Λυκείου ως διδακτικά εγχειρίδια θα χρησιμοποιηθούν τα βιβλία:

α) **Έκφραση-Έκθεση Τεύχος Α΄** της Α΄ τάξης Γενικού Λυκείου

β) **Έκφραση-Έκθεση για το Γενικό Λύκειο-Θεματικοί Κύκλοι** των Α΄, Β΄, Γ΄ τάξεων Γενικού Λυκείου

γ) **Γλωσσικές Ασκήσεις για το Γενικό Λύκειο**

δ) Ως μαθησιακοί και διδακτικοί πόροι μπορούν επίσης να αξιοποιηθούν, κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού και σύμφωνα με τις ανάγκες της τάξης, κείμενα από έγκριτες πηγές, έντυπες ή / και ηλεκτρονικές.

Επισημάνση: Η διδασκαλία δεν είναι απαραίτητο να ακολουθεί την πορεία του εγχειριδίου, με γραμμικό τρόπο. Ο διδάσκων/η διδάσκουσα αξιοποιεί δημιουργικά το σχολικό βιβλίο και, σύμφωνα με τους στόχους που θέτει και το διαθέσιμο πραγματικό διδακτικό χρόνο, διαμορφώνει

διδασκτικές “διαδρομές” προσαρμόζοντας τις ακολουθούμενες πρακτικές (δραστηριότητες, σχέδια εργασίας, σενάρια κ.λπ.) στο γνωστικό και γλωσσικό επίπεδο των μαθητών/τριών.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του μαθήματος γίνεται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

Λαμβάνοντας υπόψη τους επιδιωκόμενους διδασκτικούς στόχους, το εγχειρίδιο της Α΄ Λυκείου αναπτύσσεται σε τέσσερις αλληλοσυμπληρούμενους άξονες, τα σημαντικότερα στοιχεία των οποίων περιλαμβάνονται στον πίνακα 1:

Πίνακας 1

Μελετώμενα θέματα	Δεξιότητες	Μορφοσυντακτικά φαινόμενα	Κειμενικά είδη
<p>Γλωσσομάθεια Προφορικός και γραπτός λόγος Αναλφαβητισμός Ψηφιακός γραμματισμός Διάλογος Εφηβεία Αγάπη και έρωτας Ενδυμασία και μόδα</p>	<p>Δομή παραγράφου Συνοχή παραγόμενου κειμένου Ανάπτυξη παραγράφου με αιτιολόγηση Ανάπτυξη παραγράφου με αναλογία Επιχειρηματολογία Προσχεδιασμένος λόγος Συμμετοχή σε διάλογο/ αντιλογίες Περιγραφή Σχόλιο και οπτική γωνία στην περιγραφή Αφήγηση Διάκριση περιγραφής-αφήγησης Συνοχή παραγόμενου κειμένου</p>	<p>Αναφορική και ποιητική λειτουργία της γλώσσας [δηλωτική και συνυποδηλωτική χρήση] Κυριολεκτική και μεταφορική χρήση της γλώσσας Ενεργητική και παθητική σύνταξη</p>	<p>Αφίσα Πρόγραμμα Πρόσκληση Αίτηση Άρθρο Ομιλία</p>

Ο Πίνακας 2, που παρατίθεται στη συνέχεια, στηρίζεται στην αξιοποίηση του σχολικού εγχειριδίου και περιλαμβάνει συγκεκριμένες προτάσεις διδασκτικής διαχείρισης. Σε κάθε περίπτωση, ο προτεινόμενος προγραμματισμός είναι ενδεικτικός.

Πίνακας 2

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ¹	
	Διερεύνηση των γνώσεων, των αναγκών και του επιπέδου δεξιοτήτων των μαθητών/τριών. Η διερεύνηση στηρίζεται σε κείμενα και άλλο διδακτικό υλικό της ενότητας.
II. ΟΙ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΗ ΓΛΩΣΣΑ) 1. Γεωγραφικές γλωσσικές ποικιλίες 2. Κοινωνικές γλωσσικές ποικιλίες	Διδάσκεται σε συνδυασμό με αναφορά στο <i>λανθάνον και φανερό νόημα</i> της σ. 101 (Ι.2.ε.). Επισήμανση: Τα ζητήματα συνοχής κειμένου διδάσκονται καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς μέσα από τα μελετώμενα κείμενα.
III. ΟΙ ΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	
IV. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	Διδάσκεται η <i>αναφορική και ποιητική λειτουργία</i> της γλώσσας με παραδείγματα από διάφορα κειμενικά είδη.
VI. ΕΙΔΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ	Σύντομη αναφορά: εντοπισμός ειδικού λεξιλογίου σε κείμενα (π.χ. σχολικά βιβλία άλλων μαθημάτων) Δεν διδάσκονται οι σ. 59-66.
V. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	Δημιουργία αφίσας, αίτησης, πρόσκλησης και προγράμματος με εργασία στην τάξη, σε ομάδες. Η ενότητα προσφέρεται για τη μελέτη της πολυτροπικότητας και τη σημασία των διαφορετικών σημειωτικών πόρων στην κατασκευή του νοήματος (π.χ. ο ρόλος του ήχου, κειμένου-εικόνας, γραμματοσειράς κ.λπ.). Δεν διδάσκονται οι σ. 52-57.
VII. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ β) Η οργάνωση του λόγου και η πειθώ γ) Η οργάνωση του λόγου και το επιχείρημα δ) Η οργάνωση του λόγου και η αιτιολόγηση ε) Οργάνωση ευρύτερου κειμένου (έκθεσης) με αιτιολόγηση	Προτείνεται ανίχνευση της επιχειρηματολογίας σε κείμενα σε σχέση με την προθετικότητα του συγγραφέα. Αξιοποιούνται δραστηριότητες που επιτρέπουν στους/στις μαθητές/τριες να υποστηρίξουν θέσεις ή γνώμες επιχειρηματολογώντας, προφορικά ή γραπτά, όπως στην άσκηση των σ. 112 και 114. Στο πλαίσιο αυτό διδάσκεται, επίσης, η ανάπτυξη παραγράφου και ευρύτερου κειμένου με αιτιολόγηση. Κρίνεται επίσης σκόπιμη η αναφορά στα είδη συλλογισμών, ώστε να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται το επιχείρημα στον επιστημονικό λόγο. Χρησιμότερο για τους/τις μαθητές/τριες θα ήταν τα παραδείγματα να αντλούνται και από κείμενα κοινωνικού προβληματισμού (από τον χώρο των κοινωνικών επιστημών) και όχι μόνο από κείμενα θετικών επιστημών.
VIII. ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ (1)	Θέματα σχετικά με τη γλώσσα και τη γλωσσομάθεια. Παραγωγή γραπτού λόγου

¹ Σημαντική επισήμανση: Όσα περιέχονται στη συγκεκριμένη ενότητα σκόπιμο είναι να μην αποτελούν διακριτό διδακτικό αντικείμενο, αλλά να διατρέχουν τις θεματικές ενότητες και να αξιοποιούνται στην κατανόηση των κειμένων με σκοπό την προσέγγιση της κοινωνικής και πολιτισμικής τους διάστασης.

Διόρθωση
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΥΛΗΣ
Ο ΛΟΓΟΣ²	
I. ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ 1. Επισημαίνω τα στοιχεία της ομιλίας 2. Συγκρίνω τον προφορικό με τον γραπτό λόγο	Από το I.1. διδάσκονται μόνο τα παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία της ομιλίας, σ. 89. Από το I.2. διδάσκονται οι διαφορές μεταξύ γραπτού και -- προφορικού λόγου, ανάλογα με την επικοινωνιακή κατάσταση, σ. 92-94. Από το I.2. διδάσκεται ο <i>απροσχεδιαστος</i> και <i>προσχεδιασμένος</i> λόγος, σ. 95. Σχετική δραστηριότητα παραγωγής λόγου στην τάξη. Το I.2.ε. (Το φανερό και το λανθάνον νόημα) διδάσκεται στην ενότητα <i>Γλώσσα</i> . Δεν διδάσκονται το I.2. δ. (σ. 100-101), και I.2.στ. (σ. 102).
ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ (1)	Θέματα σχετικά με τον προφορικό και γραπτό λόγο και τον αναλφαβητισμό. Στην ενότητα εντάσσεται και το θέμα του ψηφιακού γραμματισμού και των κοινωνικών ανισοτήτων που προκύπτουν. Παραγωγή παραγράφου/ων για το θέμα.
II. ΔΙΑΛΟΓΟΣ 2. Προϋποθέσεις για την επιτυχία ενός διαλόγου/μιας συνομιλίας 3. Ο λογοτεχνικός διάλογος	Έμφαση στον λογοτεχνικό, θεατρικό και ψηφιακό διάλογο. Μελετώνται ποικίλες εκφάνσεις του διαλόγου με έμφαση στο μέσο (η επιλογή του μέσου, π.χ. διαδίκτυο, επηρεάζει τον διάλογο) και την κατάσταση. Χρησιμοποιούνται παραδείγματα διαλόγου από διαφορετικά κειμενικά είδη. Δραστηριότητες διαλόγου με στόχο την ανάπτυξη επιχειρηματολογίας, μέσα στην τάξη. Ενδεικτικές δραστηριότητες, σ. 114. Δεν διδάσκεται το II.1. (σ. 106-107).
ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ (2)	Θέματα σχετικά με τον διάλογο.
ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ (3)	Θέματα σχετικά με την εφηβεία Επισήμανση: Το θέμα της εφηβείας θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ως άξονας αναφοράς ποικίλων θεμάτων και δραστηριοτήτων (ενδεικτικά, εφηβεία και μόδα, εφηβεία και ζητήματα υγείας, εφηβεία και γλωσσικές ποικιλίες κ.ά.) διατρέχοντας πολλά από τα θέματα του βιβλίου.
ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ (4)	Θέματα σχετικά με την αγάπη και τον έρωτα
Παραγωγή γραπτού λόγου	
Διόρθωση ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	

² Και γι' αυτή την ενότητα ισχύουν όσα αναφέρονται στην προηγούμενη υποσημείωση.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΓΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

- Τα εκπαιδευτικά σενάρια για τη Νεοελληνική Γλώσσα Α Λυκείου από τη διαδικτυακή πύλη του *Πρωτέα*:
<http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>
- Ενδεικτικά σενάρια *Πρωτέα*:
- Γκούφας, Κων. «Μαθαίνοντας με μια απόδειξη από το σούπερ μάρκετ».
<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1190>.
- Βλαχογιάννη, Ελένη. «Ο τρόπος αναπαράστασης και πραγμάτωσης του κειμενικού είδους της αγγελίας σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες των μέσων, τις πρακτικές επικοινωνίας αλλά και ευρύτερα κοινωνικοπολιτικά δεδομένα».
<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=345>.
- Κουτσογιάννης, Δημ. «Η μικρή αγγελία ως κειμενικό είδος και η περιγραφή ως μέρος της μικρής αγγελίας».
<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=3514>.
- Γκούφας, Κων. «Έφηβοι ερευνητές στο κυνήγι των αποδείξεων».
<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1189>.
- Μπίλλα, Πολυξένη. «Το κωμικό και το γέλιο».
<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1161>.
- Μητελούδης, Πανταζής. «Φωνές εφήβων ή οι έφηβοι μιλούν για την εφηβεία»
<http://proteas.greek-language.gr/scenario.html?sid=1235>.

Τα ηλεκτρονικά λεξικά της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα:

- http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/index.html
- Το Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα:
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/index.html
- Σχολικά Έντυπα – Συνήγορος του παιδιού:
<http://www.0-18.gr/gia-paidia/scholika-entypa>
- Κείμενα – Βουλή των Εφήβων
http://www.efivoi.gr/?CMD=2015_imgmenu_txts.

ΜΑΘΗΜΑ/ΤΑΞΗ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ:

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Α΄ Γενικού Λυκείου, Α΄ Τεύχος, ΙΤΥΕ “ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», 2017, Βιβλίο Μαθητή

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ:

Σύμφωνα με το ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών για την Α΄ Λυκείου, ως γενικός σκοπός της διδασκαλίας για το μάθημα της Λογοτεχνίας ορίζεται “η κριτική αγωγή στον σύγχρονο πολιτισμό”. Το μάθημα είναι κειμενοκεντρικό και μαθητοκεντρικό. Λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών, ο/η εκπαιδευτικός ακολουθεί ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες που ευνοούν τον δημιουργικό διάλογο και συμβάλλουν στην ανάπτυξη αναγνωστικών δεξιοτήτων.

Από τις τρεις διδακτικές ενότητες που προβλέπονται στο Πρόγραμμα Σπουδών (“Τα φύλα στη λογοτεχνία”, “Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση”, “Θέατρο”), διδάσκονται οι δύο,

κατ' επιλογήν του/της εκπαιδευτικού. Σκόπιμο κρίνεται να προηγηθεί συζήτηση στην τάξη και να ληφθούν υπόψη η γνώμη και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών. Υπενθυμίζεται ότι κατά τη διδασκαλία κάθε ενότητας ακολουθούνται τρεις φάσεις, καθεμία από τις οποίες έχει ιδιαίτερη στοχοθεσία: *Πριν από την ανάγνωση, Κυρίως ανάγνωση, Μετά την ανάγνωση.*

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας κάθε ενότητας, ο/η εκπαιδευτικός δημιουργεί συγκεκριμένα σχέδια εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες και επιθυμίες των μαθητών/τριών, καθώς και τον διαθέσιμο διδακτικό χρόνο. Κατά την επεξεργασία κάθε ενότητας, θεωρείται απαραίτητο να συμπεριλαμβάνονται κείμενα τόσο από τη νεότερη και σύγχρονη όσο και από την παλαιότερη λογοτεχνία. Τα αναγκαία γραμματολογικά στοιχεία διερευνώνται σταδιακά κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας των λογοτεχνικών κειμένων, σε συνάρτηση προς αυτά και δεν αποτελούν αντικείμενο αποστήθισης. Εάν ο/η εκπαιδευτικός επιλέξει τις ενότητες «Τα φύλα στη λογοτεχνία» και «Θέατρο», καλό είναι να φροντίσει να συμπεριλάβει στη διδασκαλία όχι μόνο πεζά αλλά και ποιητικά κείμενα. Οι ενότητες αυτές θα μπορούσαν να διδαχθούν και συνδυαστικά.

Η ενθάρρυνση των μαθητών/τριών να προτείνουν κείμενα προς συζήτηση και παρουσίαση στην τάξη μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη του ενδιαφέροντος για τη λογοτεχνία. Τον ίδιο στόχο υπηρετούν, επίσης, ποικίλες πρακτικές φιλιαναγνωσίας.

Ως διδακτικό εγχειρίδιο θα χρησιμοποιηθεί το Ανθολόγιο Κειμένων της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α΄ Λυκείου με συστηματική συνανάγνωση και διδακτική αξιοποίηση κειμένων από τα άλλα δύο ανθολόγια της Β΄ και Γ΄ τάξης του Λυκείου. Ως μαθησιακοί και διδακτικοί πόροι μπορούν, επίσης, να αξιοποιηθούν, κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού και σύμφωνα με τις ανάγκες της τάξης, λογοτεχνικά κείμενα από έγκριτες πηγές, έντυπες ή / και ηλεκτρονικές.

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΤΑΞΕΩΝ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Για το σχολικό έτος 2017-18, όσον αφορά τις οδηγίες σχετικά με τα διδακτικά αντικείμενα-κλάδους του ενιαίου μαθήματος Γενικής Παιδείας «Ελληνική Γλώσσα»: «Νέα Ελληνική Γλώσσα» και «Νέα Ελληνική Λογοτεχνία» Β΄ και Γ΄ τάξεων Εσπερινού ΓΕ.Λ., ισχύουν οι ίδιες που αναφέρονται στην εγκύκλιο του ΥΠ.Π.Ε.Θ. με αρ. [148091/Δ2/13-9-2016](#).

Οι διδάσκοντες/ουσες να ενημερωθούν ενυπόγραφα.

**Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ

Εσωτ. Διανομή

- Γραφείο Υπουργού
- Γραφείο Αναπλ. Γενικού Γραμματέα
- Δ/νση Σπουδών, Προγρ/των & Οργάνωσης Δ.Ε., Τμ. Α΄
- Αυτ. Δ/νση Παιδείας, Ομογ., Διαπολ. Εκπ/σης, Ξένων και Μειον. Σχολείων
- Διεύθυνση Θρησκευτικής Εκπ/σης
- Δ/νση Ειδικής Αγωγής και Εκπ/σης
- Δ/νση Ιδιωτικής Εκπ/σης